

OPRICHTING VAN HET ECONOMISCH TECHNOLOGISCH INSTITUUT VOOR ZUID-HOLLAND TE ROTTERDAM EN DE VOORGESCHIEDENIS

DOOR DRS. M. VAN DER VELDEN

OP 23 september 1987 bestond de Stichting 'Economisch Technologisch Instituut voor Zuid-Holland', hierna af te korten tot E.T.I.-Z.H., veertig jaren. Dit artikel gaat echter niet over de totale geschiedenis van het E.T.I.-Z.H.. Het doel van het artikel is de vroege - en zelfs de voorgeschiedenis van het E.T.I.-Z.H. te belichten en zodoende aan de vergetelheid te ontrukken.

De Stichting E.T.I. voor Zuid-Holland heeft namelijk enige voorlopers gekend.

Op 2 december 1935 werd de Stichting 'Economisch Technologisch Instituut in Zuid-Holland en Zeeland' opgericht door de zeven Zuidhollandse en twee Zeeuwse Kamers van Koophandel. Voorzitter van het directorium van dit E.T.I.-Z.H. en Z. was ir. D. de Jong, oud-burgemeester van Semarang en oud-directeur van gouvernementsbedrijven in Nederlands Oost-Indië, met verder in 1936 een viertal directeuren, nl. de professoren W.E. Boerman, dr. N.J. Polak, dr. W. Reinders en dr. P.E. Verkade. Aan het directorium werd een assistent toegevoegd; in 1939 een volledig bezoldigde kracht.

Het bestuur werd gevormd door een curatorium bestaande uit leden van Kamers van Koophandel met als voorzitter de heer W.A. Engelbrecht, voorzitter van de Rotterdamse Kamer van Koophandel, in 1938 opgevolgd door mr. K.P. van der Mandele. In dit jaar luidt de naam: 'Economisch-Technologische Instituut in Zuid-Holland, Zeeland en Utrecht' door uitbreiding van het Instituut tot de provincie Utrecht. Het E.T.I. was gevestigd in het gebouw van de toenmalige Handels-Hoogeschool aan de Pieter de Hoochweg te Rotterdam.

In de statuten der toenmalige Stichting werd het doel van het E.T.I. in Z.H. en Z. als volgt omschreven:

'in het algemeen de bevordering van de bestudeering van

economisch-technische vraagstukken en het dienstbaar maken van deze studie aan het algemeen belang, in het bijzonder in de provincies Zuid-Holland en Zeeland, met name ook door het opsporen van nieuwe mogelijkheden voor industrialisatie dezer provincies'.

Het Instituut adviseerde aan Gemeenten, Provincie Zuid-Holland, Ministerie van Economische Zaken en individuele bedrijven.

Was in 1936 nog sprake van het Centrale E.T.I. op het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, in latere jaren komt men dit Centrale E.T.I. (CETI) niet meer tegen; in 1937 was dit omgezet in het Centraal Instituut voor Industrialisatie (CIVI). In dit jaar wordt ook een Coördinatie-Centrale van Economisch Technologische Instituten genoemd.

Gedurende de oorlogsjaren breidde het personeel van het E.T.I.-Z.H.-Z. en U. zich lichtelijk uit en bleef bestaan uit een academisch gevormd assistent, een werkstudent en enige statistische beambten alsmede een tekenaar.

Eind 1943 gaf de Secretaris Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart de wens te kennen dat de werkzaamheden van het E.T.I.-Z.H.-Z. en U. in de toekomst zouden worden overgenomen door een afdeling van de betrokken Kamer van Koophandel. Al doende werd door de voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland (zo luidde de naam van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam gedurende de jaren 1942-1950) per 1 februari 1944 een Economisch Technologische Dienst ingesteld en het E.T.I. in Zuid-Holland geliquideerd. De leiding van de nieuwe dienst werd toevertrouwd aan dr. C. Visser, secretaris van de Kamer. Het personeel van het oude E.T.I. ging over in dienst van de Kamer van Koophandel. De Dienst vestigde zich in het Beursgebouw, ingang Coolsingel.

In 1946 kwam de gedachte naar voren het onderzoekingswerk op sociaal en economisch terrein, waaraan de verschillende rijks- en gewestelijke instanties in verband met de hun opgedragen taken in steeds sterkere mate behoefte zouden voelen, te coördineren en op te dragen aan regionale onderzoekcentra.

De toenmalige Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland maakte deze gedachtengang tot de hare en deed in 1946 een voorstel aan de Provincie Zuid-Holland ook in deze provincie tot de oprichting van een zodanig instituut te komen.

Als officiële oprichtingsdatum van de Stichting Economisch Technologisch Instituut voor Zuid-Holland wordt nu beschouwd 23 september 1947.

Ter Provinciale Griffie werd toen de oprichtingsakte gepasseerd, waarbij voor de Provincie Zuid-Holland compareerden de Commissaris der Koningin en de Griffier der Staten, terwijl voor de toenmalige Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland optrad mr. K.P. van der Mandele, voorzitter van genoemde Kamer. Dit ter uitvoering van het Statenbesluit van 19 december 1946 en van het besluit van het bestuur van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland van 10 september 1947. Het voorlopig bestuur dat op 23 september werd ingesteld bestond uit de heren mr. K.P. van der Mandele (Rotterdam), ir. S.H. Stoffel (Delft) en dr. W.F. Lichtenauer (Rotterdam). In 1948 bestond het dagelijks bestuur uit de heren mr. K.P. van der Mandele, mr. G.J.C. Schilthuis en ir. S.H. Stoffel, resp. voorzitter Kamer van Koophandel en Fabrieken Zuid-Holland, lid Gedeputeerde Staten Zuid-Holland en plaatsvervangend voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken Zuid-Holland.

In het algemeen bestuur - dat het dagelijks bestuur aanwees - hadden zitting: drie leden aangewezen door Gedeputeerde Staten Zuid-Holland (deze konden ook van Gemeenten afkomstig zijn), drie leden aangewezen door de Kamer van Koophandel en Fabrieken Zuid-Holland, een gewestelijk vertegenwoordiger van het agrarisch bedrijfsleven, een vertegenwoordiger van het Ministerie van Economische Zaken en een gewestelijk vertegenwoordiger van het Ministerie van Sociale Zaken, terwijl de mogelijkheid bestond desgewenst andere personen uit te nodigen.

Bij de oprichting van de Stichting Economisch Technologisch Instituut voor Zuid-Holland in 1947 werd de Economisch Technologische Dienst van de Kamer van Koophandel per 30 september 1947 weer opgeheven: het personeel ging over in dienst van het nieuwe E.T.I. voor Z.H. en zette de onder handen zijnde werkzaamheden voort.

Drs. A.G. van der Veen werd per 1 oktober 1947 benoemd tot directeur en zou dit tot 1978 blijven. Op 31 december 1947 waren totaal achttien personen bij het Instituut werkzaam, waaronder drie academici.

Het Instituut was gehuisvest in de ruimten van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland in het Beursgebouw

aan de Coolsingel te Rotterdam.

Het doel van de Stichting werd: 'het doen van onderzoeken op sociaal-economisch- en technologisch gebied ter bevordering van de welvaart en de maatschappelijke ordening in de provincie Zuid-Holland'.

In het kader van de hoofdwerkzaamheden, nl. die welke gericht waren op de economische ontwikkeling van de provincie Zuid-Holland en die ten behoeve van individuele ondernemingen, werden economisch-geografische onderzoeken en economisch-technologische onderzoeken verricht en werd geadviseerd ten aanzien van de wederopbouw. Zo werd in 1947 te Rotterdam de Stichting Industriepark Spaanse Polder opgericht, waarvan het secretariaat en de administratie bij het E.T.I. Zuid-Holland werden ondergebracht.

In 1948 waren er in Nederland in elke provincie Economisch Technologische Instituten. De totstandkoming berustte niet op een of andere wettelijke regeling. Ieder E.T.I. had dan ook zijn eigen historie, aard en werkwijze. Bij sommige, zoals het E.T.I. Zuid-Holland, gaat de historie terug tot in de crisistijd van de jaren dertig, verscheidene zijn kort na de tweede wereldoorlog gesticht, vooral om de wederopbouw van onze nationale economie te ondersteunen.

Als eerste E.T.I. werd overigens in 1930 het E.T.I.-Limburg (ETIL) opgericht op instigatie van prof. dr. ir. H.C.J.H. Gelissen, de latere minister van Economische Zaken. Doel was een begin te maken met een regionale aanpak van de werkloosheid en wel door de industrialisatie te bevorderen.

De opgerichte Stichting Economisch Technologisch Instituut voor Zuid-Holland was de derde of vierde verschijningsvorm in Zuid-Holland van de ook elders in Nederland werkzame instituten die, zoals gezegd, aanvankelijk de bevordering van de industrialisatie in hun vaandel schreven, doch zich daarna geleidelijk ontwikkelden tot provinciale onderzoekinstellingen ten dienste van overheden (Rijksoverheid, Provinciale/Gewestelijke overheid, Gemeentelijke overheden) en bedrijfsleven.

Samenvattend laat zich de volgende tijdtabel opstellen:
— 2 december 1935: oprichting van de Stichting 'Economisch Technologisch Instituut in Zuid-Holland en Zeeland'

- 1938: Stichting 'Economisch Technologisch Instituut in Zuid-Holland, Zeeland en Utrecht'
- 1 februari 1944: oprichting van de Economisch Technologische Dienst van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland
- 23 september 1947: oprichting van de Stichting 'Economisch Technologisch Instituut voor Zuid-Holland'.

Het E.T.I. werd en bleef van 1935 tot 1987 te Rotterdam gevestigd en zal in 1988 worden geliquideerd.

BRONNEN:

Archief E.T.I.-Zuid-Holland (gedeeltelijk overgebracht naar de Gemeentelijk Archiefdienst Rotterdam).

A.J. Teychiné Stakenburg, *Beeld en beeldenaar. Rotterdam en Mr. K.P. Van der Mandele*. Rotterdam 1979.